

Els Manresa, hisendats de Riudarenes. Formació i desintegració d'un patrimoni (1550-1898)

JOSEP FORMIGA I BOSCH
Llicenciat en ADE, Centre d'Estudis Selvatans

Resum: Estudi de la família Manresa originària de Riudarenes. En el segle XVII obtenen per casament el patrimoni Montcorb, situat a Riudarenes, i el rei el concedeix un títol militar. En el segle XVIII esdevenen hisendats i van a viure a Girona ciutat. En el segle XIX es casen amb dones franceses i resideixen a França. A finals d'aquell segle tornen a viure a Riudarenes, on s'arruïnen i han de vendre tot el patrimoni.

Paraules clau: Manresa, Riudarenes, Montcorb, hisendat, Girona.

Abstract: *Study of the family Manresa originally from Riudarenes. In the seventeenth century obtain for marriage the assets of Montcorb located in Riudarenes, and the king granted a military title. In the eighteenth century became landowners and living in Girona city. In the nineteenth century marry with french women and lived in France. Later that century return to live in Riudarenes where ruined and have to sell all the assets.*

Keywords: *Manresa, Riudarenes, Montcorb, landowners, Girona.*

Quaderns de la Selva, 25 (2013)
67-91

Escut dels Manresa.

Hisendat era el nom que a la fi del segle XVIII, concretament a partir de la Guerra Gran (1793-1795), designava a Catalunya el sector més ric dels propietaris rurals. Allò que els definia era el fet que la font principal dels seus ingressos provenia de les rendes de les finques. L'època daurada dels hisendats va coincidir amb l'era de la industrialització, els primers decennis del segle XIX. En canvi, el darrer quart del segle XIX suposà la crisi d'aquest sector, i molts s'arruïnaren. A començaments del segle XX ja no podien limitar-se a viure de les rendes i havien d'exercir com a professionals liberals a les ciutats.¹

Existeixen diversos estudis sobre els hisendats en el seu conjunt així com sobre algunes famílies en particular.² En el present treball s'estudia l'evolució de la família Manresa, de Riudarenes, que va esdevenir un dels principals hisendats de la regió de Girona. Els punts que es tracten són la política matrimonial i la successió, la participació en la vida municipal de Girona, la residència dels amos i hereus i el patrimoni.

Tot i les gestions realitzades, l'arxiu patrimonial de la família Manresa no s'ha localitzat, és possible que ja no existeixi com a tal. Així doncs, la recerca s'ha

1 E. SAGUER (coord.). *Els últims hereus. Història oral dels propietaris rurals gironins, 1930-2000*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 2005, p. 22-58.

2 Entre les obres de conjunt tenim: R. CONGOST. *Els propietaris i els altres*, Vic: Eumo Editorial, 1990, p. 211-236. R. CONGOST. «De pagesos a hisendats: reflexions sobre l'anàlisi dels grups socials dominants. La regió de Girona (1780-1840)». *Recerques*, 35 (1997), p. 51-72. R. CONGOST. «Guerra, pàtria i estadística: el despertar polític dels hisendats gironins (1795-1800)». *Annals de l'Institut d'estudis Gironins*, 42 (2001), p. 379-395. J. COROMINAS. «Els hisendats i l'assalt al poder polític durant el trienni constitucional (1820-1823)». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 42 (2001), p. 453-468. Per a estudis de famílies concretes, vegeu: J. M. PUIG SALELLAS. *De remeneces a rendistes: els Salellas (1322-1935)*. Barcelona: Fundació Noguera, 1996; M. BOSCH. «La formació d'una classe dirigent: els hisendats de la regió de Girona. L'exemple del patrimoni Carles (1750-1850)». En: R. CONGOST - L. TO (coord.). *Homes, masos, història. La Catalunya del nord-est (segles XI-XX)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999, p. 365-408.

hagut de dur a terme a través de diversos arxius públics i privats, circumstància que explica que alguns aspectes d'interès no s'hagin pogut aclarir del tot.³

Política matrimonial i successió

Mitjançant la política matrimonial des del segle XVI la família de Cobarsí s'anomenà Manresa i anà acumulant un important patrimoni per diverses comarques gironines (la Selva, el Ripollès, el Pla de l'Estany, el Gironès i l'Alt Empordà) i de la Catalunya Nord (el Vallespir).

A mitjan segle XVI es van atorgar capítols matrimonials entre Joan Cobarsí, mercader de Riudarenes, i Antiga Manresa, hereva del seu pare Gabriel Manresa, amo de la casa Manresa de Maçanet de la Selva.⁴ Els Manresa tenien la casa pairal al costat de la rectoria de Maçanet de la Selva. L'any 1400 apareix Pere Manresa,⁵ que compra uns terrenys de domini directe de l'abat de Breda i construeix la casa de pagès del mas Manresa, coneguda avui com can Niell.⁶ Els Manresa eren cavallers des de 1484, quan aconseguí privilegi Antoni de Manresa.⁷

Una branca de la família Cobarsí s'establí a Vilobí d'Onyar, on l'any 1540 fou establert a Gaspar Cobarsí el mas Martí, després anomenat Cobarsí, que encara conserven els seus descendents. Aquesta branca de la família Cobarsí a Vilobí també obtingué els masos Voltregà i Turbany, i el 1627, mitjançant matrimoni, incorporà el patrimoni dit de Casa de Roquer de la vila d'Amer.⁸

El 1579 es van atorgar pactes nupcials entre Jaume Manresa i Cobarsí, donzell de Riudarenes, fill i hereu de Joan Cobarsí i Antiga Manresa, i Margarida Garrofa i Oliveras, filla de Joan Garrofa i Gich, pagès d'Aiguaviva, amo del mas Garrofa, i d'Àngela Oliveras. Joan Garrofa donà per legítima paterna i materna a la seva filla Margarida 700 lliures, 2 caixes de noguera guarnides i tots els vestits i joies de la seva persona. Tots els béns rebuts del seu pare, Margarida els aportà en dot al seu futur marit, Jaume Manresa i Cobarsí.⁹

3 Durant els anys 2012 i 2013 he entrat en contacte amb diversos membres de la família de Manresa que viuen a Catalunya, cap d'ells disposa de l'arxiu patrimonial. Per transmissió oral tenen coneixement de diversos aspectes de la família. Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya, l'any 2012 a Catalunya hi havia 15 persones que portaven de Manresa com a primer cognom, i 9 com a segon cognom.

4 ADM, còpia digitalitzada procedent de l'Arxiu Històric d'Hostalric, fitxa 5468.

5 TALLER D'HISTÒRIA DE MAÇANET DE LA SELVA. *Maçanet de la Selva*. Girona: Diputació de Girona, 1994, p. 35.

6 TALLER D'HISTÒRIA DE MAÇANET DE LA SELVA. *El nostre poble de pagès, Maçanet de la Selva*. Maçanet de la Selva: Taller d'Història de Maçanet de la Selva, 1988, p. 214-215.

7 F. J. MORALES ROCA. *Próceres habilitados en las Cortes del Principado de Cataluña, siglo XVII: 1599-1713*, v. 2. Madrid: Ediciones Hidalguía, 1983, p. 296.

8 R. GARCIA i P. GÍFRE. *127 genealogies de Fernando Viader. La memòria familiar dels propietaris gironins*. Girona: CCG edicions, 2004, p. 86.

9 Llibre Mestre del mas Garrofa d'Aiguaviva. He d'agrair a Miquel Gibert i Planiol haver fet de mitjancer amb l'amo del mas Garrofa, Francesc Garrofa i Aymerich, i la seva muller, Consol Soler i Gener, per tal que pogués consultar aquest llibre mestre.

El 1591 Jaume Manresa i Cobarsí ja era mort i fou succeït pel seu fill únic, Joan Pau (o Paulí) Manresa Cobarsí i Garrofa, del qual el 1627 consta que era familiar del Sant Ofici.¹⁰

Francesc Manresa, fill de Joan Pau Manresa es va casar en la primera meitat del segle XVII amb la pubilla de la casa Montcorb de Riudarenes,¹¹ matrimoni que unia dos importants patrimonis de Riudarenes. Amb tot, Francesc Manresa va morir abans que el seu pare, ja que la seva filla, Maria Manresa i de Montcorb, heretà el patrimoni Manresa del seu avi, Joan Pau Manresa, herència que es troba documentada el 1640. Maria Manresa fou succeïda per la seva filla Caterina Manresa.

Els béns de Caterina Manresa foren heretats pel seu fill únic, Francesc Manresa i Desprats, que el 1671 va obtenir privilegi militar per part del rei Carles II i esdevingué cavaller.¹² Va atorgar testament el 1677 i fou succeït pel seu fill, Francesc de Manresa i Canyelles. Es troba documentat entre el 1705 i el 1718, i es va casar amb Magdalena Sala.

El 1718 es van atorgar capítols matrimonials entre Ramon de Manresa i Sala, fill de Francesc de Manresa i Canyelles, i de Magdalena Sala, i Caterina d'Albertí i Pallarés, filla d'Anton d'Albertí, donzell de Llagostera, i de Madrona Pallarés. Francesc va fer donació universal de tots els seus béns al seu fill Ramon, béns que consistien en la casa Manresa i la casa Montcorb, situades a Riudarenes. Anton d'Albertí donà a la seva filla Caterina per legítima paterna 4.000 lliures i per materna, 1.600 lliures, un total de 5.600 lliures.¹³ Aquest enllaç va tenir repercussions patrimonials posteriors, ja que la família Albertí era propietària de la torre Albertí de Llagostera. El 1800 se signà un acord entre Ramon de Manresa i d'Asprer, nét de Ramon de Manresa i Sala, i Antònia Ros, vídua d'Anton d'Albertí i de Mercader, pel qual si Antònia Ros arribés a ser l'hereva universal del seu difunt marit, renunciava aquests drets a favor de Ramon de Manresa per 8.000 lliures i l'usdefruit del béns.¹⁴ La torre Albertí el 1819 ja era propietat de Baltasar de Ferrer, el qual pagava un vitalici a Antònia Ros. Dels Ferrer passà als Casanova de Ferrer i, finalment, als Galindo de Casanovas.¹⁵

L'hereu de Ramon de Manresa i Sala fou Joan de Manresa i d'Albertí, que es va casar dues vegades. La primera el 1741 amb Antònia Andreu i Fontdevila, filla del noble Esteve Tomàs Andreu i Benages, domiciliat a Girona, i de Magdalena Fontdevila. En segones núpcies es va casar el 1756 a Sant Joan de les Abadesses amb Gertrudis d'Asprer i Ramis, donzella filla del magnífic Anton d'Asprer i Olzina,

10 P. GIFFRE I RIBAS. *En la prehistòria del hisendats. De senyors útils a propietaris (vegueria de Girona, 1486-1730)*. Girona: 2009, p. 806.

11 F. PATXOT. *Las glorias nacionales*, volum 6. Barcelona: Impremta Lluís Tasso, 1854, p. 859.

12 AMG, llibre 2n de registre de títols, nomenaments i privilegis, f. 345-348.

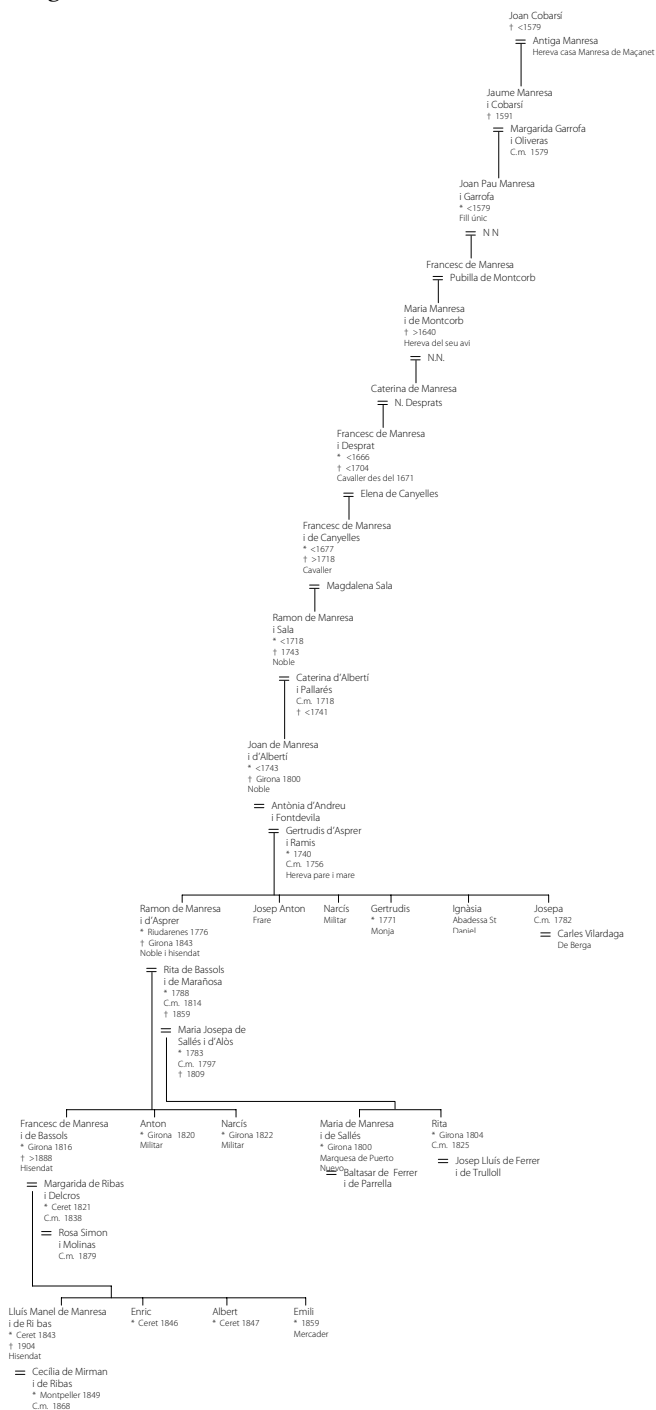
13 AHG, Notaria de Lloret de Mar, núm. 84, notari Joan Caselles i Cort.

14 AHG, Notaria de Girona-7, núm. 523, notari Joaquim Ribot.

15 Informació facilitada per Marta Albà i Espinet, arxivera municipal de Llagostera.

Arbre genealògic de la família Manresa

ciudadà honrat de Barcelona, domiciliat a Sant Joan de les Abadesses, i d'Isabel Ramis, difunta. Anton d'Asprer, per raó d'aquest matrimoni, va fer donació universal de tot el patrimoni Asprer, situat a Sant Joan de les Abadesses i altres pobles, a la seva filla. En cas que Anton d'Asprer tingués fills mascles, circumstància que no es donà, la donació anterior quedava anul·lada, i Gertrudis havia de rebre per legítima paterna 9.000 lliures. D'altra banda Gertrudis, per part de mare, era hereva universal del patrimoni Ramis i Casadevall, amb propietats a Banyoles.¹⁶

L'hereu del noble Joan de Manresa i d'Albertí fou el seu fill Ramon de Manresa i d'Asprer, que també es va casar dues vegades. La primera, el 1797, amb la noble Maria Josepa de Sallés i d'Alòs, filla del noble Ignasi Ramon de Sallés i Sanou, domiciliat a Vic, i de la noble Lliberada d'Alòs i Barrera. Maria Josepa d'Alòs aportà en dot 17.000 lliures, coberteria de plata, 1 anell de topazi i 3 voltes de diamants de valor 100 dobles, vestits, robes, etc. Del dot de 9.000 lliures, vestits, robes, calaixeres, etc., procedien 8.000 lliures de la seva legítima paterna i materna; la coberteria de plata, com a hereva universal del seu oncle, Francesc de Sallés, prevere i canonge de la catedral de Girona; i l'anell i les voltes de diamants, de valor 100 dobles, del llegat que li féu el seu avi, l'Il·lustre Sr. Josep Ignasi d'Alòs i Soldevila, segon marquès de Puerto Nuevo.¹⁷ D'aquest matrimoni només en van néixer 2 filles, Maria i Rita. Maria de Manresa i de Sallés, que es va casar amb Baltasar de Ferrer i de Parrella, fou la cinquena marquesa de Puerto Nuevo en heretar el títol del seu oncle, Ignasi Miquel de Sallés i d'Alòs, que va morir sense fills.¹⁸ Rita de Manresa i de Sallés el 1825 es va casar amb Josep Lluís de Ferrer i de Trullo, fill de Josep Antoni de Ferrer, cavaller, doctor en drets i regidor perpetu de la ciutat de Girona. La pubilla d'aquest matrimoni, Rosa de Ferrer i de Manresa, el 1842 es va casar amb l'hereu de la casa Carles, Joaquim de Carles i de Mendoza, un dels principals hisendats gironins.¹⁹ El 1814 Ramon de Manresa, ja amo del patrimoni Manresa un cop mort el seu pare l'any 1800, va contraure segones núpcies amb Rita de Bassols i de Marañosa, donzella filla de Jaume de Bassols i de Maria Isabel de Marañosa, domiciliats a la ciutat de Barcelona. Rita de Bassols aportà en dot 10.000 lliures que corresponien a l'import de la legítima paterna i materna donada pel seu pare.²⁰ D'aquest matrimoni en nasqueren fills mascles, entre els quals el futur hereu, Francesc de Manresa i de Bassols.

16 ACCE, Notaria de Sant Joan de les Abadesses, notari Antoni Isalguer. S'agreix a Joan Ferrer, de l'Arxiu Comarcal del Ripollès, i a Erola Simon i Lleixà, de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya, haver pogut localitzar aquest document i reproduir-lo.

17 AHG, Notaria de Girona-7, núm. 520, notari Joaquim Ribot.

18 Informació obtinguda del llibre Josep Maria de SEGARRA, *Memòries*. Barcelona: Edicions 62. 2012. En el primer capítol l'autor fa una memorable anàlisi genealògica de la seva família des del segle XVI (1512) a la comarca de la Segarra (concretament a Verdú) fins al seu propi naixement, a la fi del XIX (1894) a Barcelona. En aquest llarg camí, Sagarra ens transporta amb mà mestra per la Guerra de Successió entre austriacistes i borbons, les guerres carlines, els brots de pesta i grip que arrabassaran famílies senceres a la Barcelona del segle XIX. Aquest començament de l'obra és senzillament superb, alta literatura memorialística.

19 M. BOSCH. «La formació d'una classe dirigent...», p. 368-373.

20 AHPB, Notaria de Barcelona, notari Joan Fontrodona i Minguella. S'agreix a Vicenç Ruiz i Gómez, tècnic de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona haver pogut localitzar aquest document i reproduir-lo.

Francesc de Manresa i de Bassols, fill de l'hisendat Ramon de Manresa, domiciliat a Girona, i de Rita de Bassols, el 1838 es va casar a Ceret, capital de la comarca del Vallespir de la Catalunya Nord, integrada dins el departament francès dels Pirineus Orientals, amb Margarida de Ribas i Delcros.²¹ Margarida era filla del noble Feliu de Ribas i Companyó, que va morir a Ceret el 1835, i de Margarida Delcros i de Costa.²² El matrimoni de Manresa i de Ribas visqué a Ceret, on nasqueren diversos fills i disposaran de part del patrimoni Ribas.²³ Una germana de Margarida, Josefina de Ribas i Delcros, el 1846 es va casar amb Jules de Mirman i d'Exea, comte de Mirman i resident a Montpeller (França).

L'hisendat Francesc de Manresa i de Bassols es va casar el 1879 en segones núpcies amb Rosa Simon i Molinas, natural de Roses.

El 1868 es van atorgar a Montpeller (França) capítols matrimonials entre Lluís Manel de Manresa i de Ribas, fill de Francesc de Manresa i de Bassols, hisendat resident a Girona ciutat, i de Margarida de Ribas i Delcros. I la seva cosina, Cecília de Mirman i de Ribas, filla de Jules de Mirman, comte de Mirman, i de Josefina de Ribas i Delcros, residents a Montpeller. El nou matrimoni va escollir el règim dotal i establiren entre ells una societat a guany, regulada pel codi napoleònic. De la nova societat, a Cecília li corresponia una tercera part i a Lluís Manel de Manresa, les restants dues parts. Per a constituir la nova societat, Francesc de Manresa donà entre vius al seu fill Lluís Manel tots els béns que posseïa a Riudarenes. Per la seva banda, Jules de Mirman donà a la seva filla Cecília per legítima 30.000 francs (que equivalien 29.517 pessetes, o sigui, 11.353 lliures).²⁴ El matrimoni de Manresa i de Mirman visqué a Montpeller, Ceret i Riudarenes. El 1898, un cop vengueren la major part del patrimoni de Riudarenes, marxaren a viure a Barcelona, on Lluís Manel de Manresa va morir el 1904.²⁵

En el Quadre 1 es pot veure com els Manresa, Carles i Ferrer rebien dots del voltant de 10.000 lliures, de mitjan segle XVIII a mitjan segle XIX. En el cas de la família Manresa les mullers dels hereus, des del segle XVI fins a mitjans del XVIII, procedeixen de pobles propers a Riudarenes, inclosos en les actuals comarques de la Selva i del Gironès. Però a mesura que s'incrementa el patrimoni, el radi geogràfic de les núvies cada vegada és més ampli (Ripollès, Osona i Barcelonès), com passa de mitjan segle XVIII als primers decennis del XIX. A mitjan segle XIX les núvies són franceses, potser per causes polítiques.

21 El fet que Francesc de Manresa es casés i visqués a Ceret podria ser degut a raons polítiques, és a dir, que simpatitzés amb el carlisme. Descendents seus foren carlins, segons que es pot comprovar en fotografies conservades per Rafael Iniesta i de Manresa. Els carlins, com és sabut, van perdre les diverses guerres d'aquest nom al llarg del segle XIX: 1833-40, 1847-49 i 1872-76.

22 Ph. LAZERME DE REGNES. *Noblesa Catalana: cavallers i burgesos honrats de Rosselló i Cerdanya*, vol. 3. [París: e. a.], 1977, p. 135-136.

23 ADPO, Cadastre de Ceret, 1016 w 96-99.

24 RPS, finca 13c de Riudarenes, tom 37, llibre 3 de Riudarenes.

25 *La Vanguardia*, dimarts 23 d'agost de 1904, p. 1.

Nom de l'hereu	Dot aportat per la núvia de l'hereu en lliures (data) Origen de les núvies. Família Manresa	Dot aportat per la núvia de l'hereu en lliures (data) Família Carles	Dot aportat per la núvia de l'hereu en lliures (data) Família Ferrer
Segle XVI			
Joan Cobarsí	Patrimoni Manresa (ca. 1550). Maçanet de la Selva		
Jaume Manresa i Cobarsí	700 (1579). Aiguavia		
Segle XVII			
Francesc Manresa	Patrimoni Montcorb (c.a 1610). Riudarenes		
Segle XVIII			
Ramon de Manresa	5.600 (1718). Llagostera		
Joan de Manresa	? (1741). Girona		
Joan de Manresa	Patrimoni Asprer, Ramis i Casadevall (1756). Sant Joan de les Abadesses		
Martí Carles		10.000 (1758/1766)	
Ramon de Manresa	17.000 (1797). Vic		
Josep Antoni de Ferrer			6.000 (1799)
Segle XIX			
Ramon de Manresa	10.000 (1814). Barcelona		
Narcís de Carles		0 (1816)	
Josep Lluís de Ferrer			9.000 (1825)
Francesc de Manresa	Part patrimoni Ribas (1838). Ceret		
Joaquim de Carles		Patrimoni Ferrer (1848)	
Lluís Manel de Manresa	11.351 (1868). Montpeller		
Francesc de Manresa	? (1879). Roses		

Quadre 1. Dots rebuts per les famílies Manresa, Carles, Ferrer i Manresa segons els capítols matrimonials. Origen de les núvies dels hereus Manresa.

Fonts: BOSCH, M. (1999), AHG, AHPB, ADPO i RPS

Patrimoni, residència i càrrecs

L'origen del patrimoni Manresa és el mas Cobarsí, situat a l'actual plaça de l'Església de Riudarenes, del qual només queden unes parets i finestres. De pagesos van passar a mercaders i van anar adquirint diverses propietats a la batllia de Riudarenes. Així, a l'inventari de l'any 1591 dels béns deixats per Jaume Manresa i Cobarsí,²⁶ consta la casa Cobarsí, al seu costat un molí fariner, 3 casetes situades a l'era d'en Cobarsí, els masos Gònach i Vern, tot situat a Riudarenes. A Maçanet de

Riudarenes. A l'esquerra les restes de la casa Cobarsí, després anomenada Manresa, i a la dreta el mas oller del Padró. L'espai buit entre les dues construccions és on hi havia el molí vell d'en Manresa.

Maçanet de la Selva. Foto de l'any 1930 on es veu l'església parroquial, enganxada a la rectoria la casa Manresa, actualment inexistent. En el segle XVI, la pubilla Manresa es va casar amb l'hereu Cobarsí.

Fotografia: Taller d'Història de Maçanet de la Selva.

26 AHG, Notaria de Girona-1 núm. 984, notari Pere Galí.

Riudarenes. A l'esquerra, el molí nou d'en Manresa edificat el 1816 i, a la dreta, la farinera aixecada a finals del segle XIX per la família Castells.

la Selva, disposaven de la casa Manresa, situada al costat de la rectoria i l'església parroquial, i del mas Manresa, que es vengueren el 1601. Fruit dels seu ascens econòmic aconseguiren la batllia de sac de Riudarenes i, en nom del vescomte de Cabrera, cobraven les rendes que corresponien a aquest a la batllia. També obtingueren el dret de vendre carn a Riudarenes i l'edifici de la carnisseria estava situat al costat de la casa Cobarsí. Percebién el terçó del delme, dit d'en Hostalric, a les parròquies de Riudarenes i Sils. També tenien el patronat del benefici de Sant Miquel, fundat a l'església parroquial de Riudarenes.

La casa Cobarsí estava situada a la plaça pública de Riudarenes, on també hi havia l'església parroquial. D'aquella plaça en surten els 2 carrers més antics de Riudarenes: el carrer de l'Església, o de Baix, moltes de les cases del qual s'edificaren sobre terrenys del mas Cobarsí, i el carrer Major, on les cases més properes a la plaça es construïren sobre terrenys del mas Oller del Padró, que va passar a mans de la família Manresa. D'aquesta manera l'actual nucli més antic de Riudarenes va pertànyer a la família Manresa, la qual va residir a la casa Cobarsí o Manresa fins al segle XVIII. Els Manresa adquiriren el mas Rechs, que donà lloc a la part nord del nucli urbà de Riudarenes, mentre que a la parròquia de Vallcanera, que formava part de la batllia de Riudarenes, van comprar els masos Masó, Sabater, Mestre i Brandi. Tots aquests masos eren treballats per diversos masovers.

Aquest patrimoni s'incrementà considerablement el primer terç del segle XVII pel casament de l'hereu Manresa i la pubilla de Montcorb, que aportà el patrimoni Montcorb de Riudarenes, el qual consistia en la torre i capella de Montcorb, part

Riudarenes. El mas Rechs, actualment inexistent, per on passava el rec del molí.

Fotografia: Ramon Aubertí

del delme que rebien els Montcorb a la parròquia de Riudarenes, el terçó del delme de la parròquia de l'Esparra, el domini directe i censos sobre diverses cases i finques situades a l'Esparra, i la jurisdicció de batlle natural de Riudarenes, és a dir, la batllia era regentada per la mateixa família, primer els Montcorb i després els Manresa. Quan els Manresa van començar a residir a fora de Riudarenes, biennalment nomenaven un veí del poble per a fer de batlle.²⁷

Amb el casament de l'hereu Manresa amb la pubilla Asprer de Sant Joan de les Abadesses el 1756, s'incorporà el patrimoni Asprer, consistent en la casa Asprer i altres edificis situats a Sant Joan de les Abadesses; els masos Pujol i Pomer de Sant Miquel de Cavallera, dins el terme de Camprodon; el mas Monells, situat a Freixenet, també terme de Camprodon; el masos Duran i Barrancot, de Beget, terme de Camprodon; i el mas Bastons de Sant Miquel de la Cot, terme de Santa Pau. La pubilla Asprer també ho era del patrimoni Ramis i Casadevall de Banyoles, que consistia en la casa Ramis, diverses cases, dos molins fariners, el masos Bret, Riera, Arbeitx, Olles, Grill, Clos de Llió i Mitjavila, tot situat a Banyoles.

Joan de Manresa i d'Albertí és el primer membre de la família que fa estades a la ciutat de Girona en diverses cases llogades (1752-53 i 1777-85). Des del 1787 viu amb tota la família a Girona. El 15 de gener de 1800 morí a Girona Joan de Manresa i d'Albertí, i el seu fill i hereu, Ramon de Manresa i d'Asprer, finalment comprà una casa. En un treball realitzat per Rosa Congost sobre la renda de la terra a la regió de Girona entre 1770 i 1840, i basant-se en els contractes d'arrendament de masos inscrits al Registre d'Hipoteques de Girona i al de Figueres, hi havia 15

27 M. BORRELL. *Riudarenes ahir, ara i sempre. Segle XVIII*. Riudarenes, 2000, p. 7-8.

propietaris que tenien el domini útil de més de 10 masos, i entre ells consta Joan de Manresa i d'Albertí, amb 11 masos. Com la resta de grans propietaris, l'amplíssima majoria són arrendaments de parceria i, un petita part, de preu fix.²⁸

Participació en la vida municipal de Girona

Amb la instal·lació de la família Manresa a la ciutat de Girona, els seus membres participaren activament i de diverses formes en el seu govern.

Ajuntament borbònic, de 1716 a 1808. La reforma de 1766

Girona fou capital del corregiment del seu nom, divisió territorial implantada pels Borbons. El corregidor era alhora governador polític i militar, en depenien els ajuntaments i, a més, presidia l'Ajuntament de Girona. A Girona, entre 1716 i 1808, foren nobles el 70,6% de tots els regidors (1 regidor degà i 5 regidors). Una mica més oberts foren els càrrecs a partir de la introducció, el 1760, del càrrec de Procurador Síndic General i, el 1766, dels de diputats del comú –4 en el cas de Girona– i de síndic personer. Així els càrrecs de diputat i síndic personer foren ocupats un 55% per professionals liberals i funcionaris públics, un 23% per homes de gremis i un 14% per nobles. Però el càrrec de síndic personer fou ocupat en un 70% per nobles. Els càrrecs de regidor i regidor degà continuaren en mans de la noblesa.²⁹ Durant la Guerra Gran (1793-1795), el 19 de juliol de 1793 s'acordà que la guàrdia de la porta de Santa Maria l'havien de formar per ordre els individus de l'Ajuntament i els nobles, i després notaris, escrivans, causídics i hisendats. Però quan s'acabà el torn del cavallers i ciutadans només havien fet el servei cinc dels convocats: el comte de Solterra, don Joan de Manresa i d'Albertí, don Joan de Bono, don Alexandre Andreu i don Joan Cabirol.³⁰ Ramon de Manresa fou procurador síndic l'any 1800, i candidat a un càrrec de regidor l'any 1807.

Del juny de 1808 al desembre de 1809

Davant l'ocupació francesa per les tropes napoleòniques, a Girona el govern de la ciutat fou assumit per una Junta de Govern que actuà entre el 5 de juny de 1808 fins a la capitulació de la ciutat, el 10 de desembre de 1809. El governador borbònic fou destituït, però els càrrecs municipals es mantingueren. Ramon de Manresa ocupà un dels llocs de regidor.

28 R. CONGOST. «Reflexions sobre la renda de la terra a la regió de Girona...», p. 253-257.

29 J. M. PUIGVERT. «Els gremis, la noblesa i el govern de la ciutat». En: L. COSTA (dir.), *Història de Girona*. Girona: Ateneu d'Acció Cultural (ADAC), 2000, p. 231-235.

30 R. CONGOST. «De pagesos a hisendats...», p. 65-66.

Ocupació francesa, del desembre de 1809 al març de 1814

El nou corregidor francès, Tomàs Puig, dissolgué les Junes Governativa i Militar, i deixà en funcions l'Ajuntament fins al 25 de març de 1810. Els francesos va imposar després el seu règim municipal i territorial, que responia als principis de centralisme, uniformitat i jerarquia. Girona fou la capital del Departament del Ter, on residia el prefecte, que reunia àmplies atribucions, i per dessota d'ell, sotsprefectes i municipis en depenien estretament. El municipi de Girona era format per un batlle, 2 adjunts i un consell municipal. Ramon de Manresa fou primer adjunt el 1810 i batlle el 1811. Els seus serveis sembla que van plaure a les autoritats franceses, ja que quan el corregidor de Girona, Tomàs Puig, marxà a Barcelona per ocupar la plaça de president de la Cort d'Apel·lació, el felicità per la seva eficiència.³¹

Municipi constitucional, de març a octubre de 1814

El 10 de març de 1814 el francesos evacuaren la ciutat de Girona i el 24 hi entrava el rei Ferran VII. Les noves autoritats es constituïen d'acord a la constitució de 1812. En les eleccions municipals del 3 d'abril de 1814, Ramon de Manresa fou escollit regidor segon i el també noble Narcís de Foixà, batlle primer. Aquests dos nobles havien ocupats càrrecs durant l'ocupació francesa, i són una mostra de la capacitat de mantenir-se en el poder passés el que passés. Ramon de Manresa fou acusat d'afrancesat, però l'abril de 1814 presentà un expedient de descàrrec amb el qual aconseguí desmentir totes les acusacions que li foren formulades i va poder continuar exercint com a regidor.³² Però Ferran VII instaurà el mateix any un règim absolutista i ordenà la dissolució dels ajuntaments constitucionals. El de Girona fou dissolt el 24 d'octubre de 1814.

Règim absolutista, de 1814 a 1820

Amb la restauració absolutista es tornà a l'organització municipal de 1808. El 1815 Ramon de Manresa fou anomenat regidor perpetu fins al 1820.³³

Trienni liberal, de 1820 a 1823

El 9 de març de 1820 el rei Ferran VII hagué de jurar la constitució de 1812 i s'instaurà un règim liberal. Entre 1820 i 1822 es va celebrar 4 eleccions municipals. En les eleccions de 1821 i 1822 Ramon de Manresa fou escollit síndic primer.³⁴ L'ensorrada del règim liberal del Trienni fou finalment obra de la intervenció

31 L. M. de PUIG I OLIVER. *Girona francesa, 1812-1814: l'annexió de Catalunya a França i el domini napoleònic a Girona*. Girona: Editorial Gòthia, 1976, p. 77-79.

32 L. M. DE PUIG I OLIVER, Lluís de. *Girona francesa...*, p. 208-210.

33 AMGI, acords municipals any 1815.

34 J. COROMINAS. «Els hisendats i l'assalt al poder polític...», p. 454-455.

militar dels Cent Mil Fills de Sant Lluís enviats per la Santa Aliança (Àustria, França, Prússia i Rússia).

Règim absolutista, de 1823 a 1833

Les tropes de la Santa Aliança entraren a Girona el 2 de maig de 1823. Ferran VII va derogar tot el que havia legislat el Govern liberal i va restaurar de nou l'absolutisme. Durant aquesta segona restauració absolutista es practicaren nombroses depuracions, s'organitzà el *Batallón de Voluntarios Realistas* comandat per l'hisendat Ramon de Manresa, com a contrarèplica de la suprimida Milícia Nacional del Trienni Liberal, i molts liberals hagueren d'exiliar-se. Ramon de Manresa fou regidor perpetu de 1823 a 1833.

Revolució liberal, de 1833 a 1839

A la mort de Ferran VII (29 de setembre de 1833) i durant la Primera Guerra Carlina (1833-1840) la ciutat de Girona es mantingué fidel a Isabel II. La proclamació d'Isabel II va tenir lloc a Girona el dia 1 de desembre de 1833. Amb el nou adveniment del règim liberal, es decretà la dissolució del cos de *Voluntarios Realistas* i es dictaren les bases per a la nova organització de la Milícia Nacional. Ramon de Manresa, que havia estat comandant dels *Voluntarios Realistas*, no ocupà cap càrrec en el govern municipal de Girona. Però els hisendats eren el primer grup a ocupar càrrecs municipals (un 38%), seguit del grup de notaris, procuradors, advocat i causídics (un 25%).

Amb la divisió d'Espanya en províncies de 1833, Girona esdevingué capital de província. En les eleccions per a escollir diputats a Corts, hi havia d'haver 200 electors per diputat, i això suposà per a Girona que la quota de contribució més baixa fos de 404 rals per tal de poder ser elector. Els majors contribuents eren Josep Ramon de Camps, amb 12.578,30 rals; Maurici Albert i Terrades, amb 12.156,14 rals, i Antoni de Portolà, amb 9.341 rals. Tots tres residien a Figueres. El seguien Teobald de Quintana, resident a Colomers, amb 9.341,18 rals, i Josep de Pastors, resident a Girona, amb 6.979 rals. La residència dels 50 majors contribuents, per municipis, era: Figueres (9), Girona (8), la Bisbal d'Empordà (4), Torroella de Montgrí (2) i Cassà de la Selva (23). Els 23 contribuents restants vivien en 23 municipis diferents, la majoria dels quals no superaven els 2.000 habitants, i devien ser autèntics feus en mans d'aquests grans contribuents i, per tant, grans propietaris. Dels 752 majors contribuents només 17,55% vivien a Girona, a Figueres o a la Bisbal. I dels 212 contribuents que pagaven una quota superior als 1.000 rals, 60 vivien en un d'aquests tres municipis; és a dir, un 28,30%. En conjunt, aquestes 212 famílies es repartien en 91 municipis diferents.³⁵ Ramon de Manresa pagava 1.762,12 rals i ocupava el lloc 15 entre els majors contribuents de Girona

35 R. CONGOST. *Els propietaris i els altres*, Vic: Eumo Editorial, 1990, p. 216-218.

ciutat. Altres famílies emparentades amb els Manresa, com els Ferrer i els Carles, pagaven, respectivament, 1.222,13 i 4.346,28 rals.³⁶

Càrrec	Període	Règim
Procurador síndic	1800	Ajuntament borbònic
Regidor	1808-1809	Junta de Govern durant el setge francès
Adjunt a batlle	1810	Ocupació francesa
Batlle	1811	Ocupació francesa
Regidor 2n	1814	Municipi constitucional
Regidor perpetu	1815-1820	Règim absolutista
Síndic 1r	1821-1823	Trienni Liberal
Regidor perpetu	1823-1833	Règim absolutista

Quadre 2. Càrrecs que ocupà Ramon de Manresa i d'Asprer a l'Ajuntament de Girona.

Viure a Girona

Joan de Manresa i d'Albertí és el primer membre de la família que fa estades a la ciutat de Girona, en diverses cases llogades: entre 1752 i 1753 viu al carrer Albereda, mentre que de 1777 a 1785, a la casa de la propietat del marquès de Benavent situada a la pujada de Sant Domènec.³⁷ A partir de 1787 viu amb la família, primer a la casa del marquès de Benavent i després, a partir de 1798, a la casa que posseïen els Farners al carrer de la Font Major, al barri del Mercadal.³⁸ El seu fill i hereu, Ramon de Manresa i d'Asprer, va comprar el 21 de juliol de 1800 un casa situada al carrer de Ciutadans, anomenada la casa Manresa. La va comprar al comte de Solterra, que al mateix carrer posseïa el palau Solterra, per l'import de 13.006 lliures, diners que el comte de Solterra destinà a pagar despeses del seu proper casament amb Josepa de Pinós, filla del marquès de Barbarà; i a pagar part del dot de la seva germana, Maria Narcisa de Sarriera i Despujol, que es casà amb el marquès d'Alfarràs, dot que era de 24.000 lliures. La casa, en el moment de la compra, afrontava al nord amb el carrer de Sant Josep, a l'oest amb el carrer Rossinyol, al sud amb el carrer Ciutadans i a l'est amb la casa de Francesc de Delàs, cavaller i regidor perpetu de la ciutat de Girona.³⁹

Els Manresa pertanyen al primer grup d'hisendats de les comarques gironines que es traslladen a viure de les seves poblacions d'origen a Girona. El segle XVIII també ho van fer els Carles i els Pastors de Torroella de Montgrí, o els Ciurana de

36 AMGi, sèrie IX, lligall 1.

37 AMGi, padrons de veïns dels anys 1749 al 1785.

38 AMGi, padrons de veïns dels anys 1787 al 1799.

39 AHG, notaria de Girona-9 núm. 682, notari Francesc Carles Befaràs.

Girona. La casa Manresa situada al carrer ciutadans, comprada pels Manresa el 1800 i venuda el 1888. L'habitaven quan residien a Girona ciutat.

Riudellots de la Selva.⁴⁰ Ramon de Manresa va viure a Girona fins a la seva mort, l'any 1843. El seu fill Francesc, amb residència a Ceret, va fer estades a Girona almenys els anys 1858 i 1865.⁴¹

40 M. BOSCH. «Girona, capital d'hisendats». En: L. COSTA (dir.). *Història de Girona*, Girona: Ateneu d'Acció Cultural (ADAC), 2000, p. 246-250. Mònica Bosch exposa que la inseguretat del camp català provocada per la Primera Guerra Carlina (1833-1840), i el fet que el 1833 Girona esdevingués capital de província, va suposar que entre el 1834 i el 1850 anessin a viure a la capital molts hisendats, com els Bertrana de Santa Maria de Corcó, el Falgueras de Canet d'Adri, els Gruart de Cassà de la Selva o els Viñals de Flaçà. Dels 62 hisendats caps de casa que vivien a la ciutat l'any 1850, 53 no eren originaris de la mateixa ciutat. El fet d'anar a viure a Girona oferia a les classes benestants la possibilitat de practicar una intensa vida social, a través del Casino, del Teatre, dels cafès, dels balls, etc. També facilitava la concertació de bons matrimonis, que els fills estudiessin a l'Institut creat de nou l'any 1845 i l'accés a òrgans de poder polític més influents que els del poble d'origen (l'Ajuntament de Girona i la Diputació provincial). Però també suposava més despesa econòmica: llogar o comprar un casal, adequar-lo i dotar-lo d'un servei domèstic molt nombrós. Així, per exemple, l'any 1825 la família Ciurana tenia dos criats i dues criades per al servei de cinc persones, i el 1854 els Pastors, per a dotze membres de la família i un prevere beneficiat, comptaven amb nou servents. Entre el 1815 i 1845, el grup de criats i criades fou el que augmentà més: passà de 329 a 426 membres i més de la meitat es localitzaven al barri segon de la ciutat (que englobava el centre de la ciutat, deixant de banda els voltants de Sant Pere de Galligants, la Catedral i Sant Feliu, que integraven el barri tercer, i el barri del Mercadal, que constituïa el barri primer).

41 AMGi, padrons de veïns dels anys 1845 al 1878.

El nombre de membres de la família Manresa que visqué a Girona entre el 1787 i el 1858 varià entre 3 i 7. I les criades i criats que els servien varià entre 2 i 5. El 1800, per a 3 membres de la família Manresa, disposaven de 3 criades i 2 criats, i el 1824, per a 7 membres, 3 criades i 1 criat.⁴² En el Quadre 3 es recull l'evolució dels membres de la família mentre residí a Girona, i els criats.

Any	Família Manresa	Mestres	Criades	Criats
1787	4	1	2	
1794	3	1	2	
1798	3		2	2
1799	3		3	1
1800	3		3	2
1801	3		3	2
1802	5		2	2
1803	4		3	2
1805	4		2	2
1807	4		3	1
1811	4		2	
1814	3		2	
1815	4		2	
1816	4		3	
1824	7		3	1
1840	3		2	1
1843	3		2	1
1858	3		2	1

Quadre 3. Membres de la família Manresa i de criades i criats residents a Girona (1787-1858)

Font: AMGi, padrons de veïns de 1787 a 1858

Els darrers hisendats Manresa

El 9 de juny de 1843 morí a Girona Ramon de Manresa i d'Asprer i el succeí el seu fill i hereu, Francesc de Manresa i Bassols. En l'inventari de béns consten la major part de béns que Ramon havia heretat el 1800, excepte algunes finques venudes (part del patrimoni Asprer, els masos Masó i Oller del Padró, etc.), i alguns béns abolits per les lleis liberals (els delmes i batllia de sac de Riudarenes). D'altra banda, hi ha finques noves, com el molí nou de Riudarenes construït el 1816; el

42 AMGi, padrons de veïns dels anys 1787 al 1858.

mas Quel de Beget; el mas Ponsé i el mas Casa Pascal de Camallera; els masos Masdellés i Puig d'Artigues, i cases a Camós, i terres a Usall (Porqueres),⁴³

Francesc de Manresa s'havia casat el 1838 amb Margarida de Ribas, filla d'una família de burgesos honrats de Ceret (Vallespir). Aquest matrimoni visqué la major part del temps a Ceret, on heretaren part del patrimoni Ribas (el mas Nogaredes, una casa a la vila de Ceret i un molí d'oli). Els seus fills van néixer en aquella vila. En no residir a Girona, tret d'algunes temporades o anys, la casa Manresa de Girona la va tenir llogada i els dos locals comercials l'ocuparen barbers, perruqueres, barretaires, botiguers, etc. Francesc de Manresa, a diferència del seu pare, no ocupà cap càrrec municipal.

Francesc de Manresa va morir després de 1888, any en què es va vendre la casa Manresa de Girona per 82.500 pessetes. D'aquest import, 49.330 pessetes serviren per a pagar crèdits.⁴⁴ El patrimoni es fragmentà. D'una banda, els seus fills Albert i Emili de Manresa i de Ribas reberen per indivís el patrimoni de Ceret,⁴⁵ mentre que el fill gran, Lluís Manel de Manresa i de Ribas, per raó del seu casament el 1868 amb la filla del comte de Mirman, va rebre del seu pare tot el patrimoni situat a Riudarenes. L'altre fill, Enric, va rebre part del patrimoni Ramis i Casa-

Ceret. Església parroquial de Ceret on l'any 1838 es va casa Francesc de Manresa i Margarida de Ribas, església on van batejar els fills.

43 AHG, Notaria de Girona-9, núm. 726, notari Gaspar Bacó.

44 AHG, Notaria de Girona-10 núm. 830, notari Caius Cardellac.

45 ADPO, Cadastre de Ceret, 1016 w 96-99.

devall, en concret els masos Grill i Arbeitx situats a Banyoles, com a pagament de legítima i per compensar les 12.500 pessetes que Enric havia donat al seu pare per pagar deutes.⁴⁶ Enric de Manresa i els seus descendents visqueren a Banyoles fins que cap a la dècada dels anys 20 del segle XX marxaren a Barcelona en perdre el patrimoni.⁴⁷

Lluís Manel de Manresa i la seva muller Cecília van viure els primers anys de matrimoni a la població natal de la seva muller, Montpeller, i també a Ceret (1868-1877). A partir de 1877 van instal·lar-se a Riudarenes, primer a la casa Manresa⁴⁸ i, després de fer una important reforma, a la torre de Montcorb.⁴⁹ El 1894 vivien a la torre de Montcorb el matrimoni Manresa-Mirman i 7 fills, amb 2 criades i 1

Riudarenes. Aspecte actual de la torre de Montcorb després de les reformes de finals del segle XIX realitzades per les famílies Manresa i Soler.

46 AHG, Notaria de Banyoles-2, núm. 84, notari Narcís Gay.

47 Informació facilitada per Rafael Iniesta i de Manresa.

48 AMR, Padró d'habitants de l'any 1877.

49 La torre de Montcorb és d'origen medieval, de planta quadrada. Però les reformes dutes a terme pels Manresa i a partir del 1898 per la família Soler de Barcelona que comprà la finca, li han donat l'aspecte actual d'un casolot de forma rectangular de 2 plantes, amb un pati central cobert. A uns quants metres de la torre s'alça la capella de Montcorb, d'una sola nau de planta rectangular i amb un absis semicircular, campanar de cadireta i un porxo davant l'entrada. A la llinda de pedra de la porta de la capella s'hi llegeix: «Capella edificada el 1125. Nostra Senyora de Montcorb reedificada el 1875. Patrona de casa Soler. Reedificada el 1900». La capella, el 1993 fou restaurada, i tenia una imatge de la Verge de Montcorb, actualment desapareguda, i té uns goigs propis. L'aplec se sol celebrar el primer diumenge de setembre. L'any 2000 els hereus de la família Soler de Barcelona van vendre el mas i la capella al matrimoni format per Jaume Soler i Teresa Cribillers, d'Osona.

Riudarenes. Interior de la torre de Montcorb, on es veuen parets anteriors a la reforma de finals del segle XIX, quan l'edifici era de planta quadrada.

Riudarenes. La capella de Montcorb.

criat.⁵⁰ El 1878 a Riudarenes s'aprovà construir un nou cementiri als afores del poble i es féu en un solar cedit per la família Manresa; és l'actual cementiri municipal.

Lluís Manel de Manresa fou un rendista rural, els ingressos del qual procedien de l'arrendament dels masos i el molí que posseïa a Riudarenes, i del cobrament de censos. Arribà un punt, però, que no eren suficients per cobrir totes les despeses i es van haver d'endeutar; finalment, entre el 1878 i el 1898, Lluís Manel de Manresa es va vendre tot el patrimoni de Riudarenes. En el Quadre 4 es recullen alguns dels préstecs demanats per Lluís Manel, la major part dels quals es cancel·laren venent finques.

Any concessió	Import en pessetes	Prestador	Any cancel·lació i forma	Finca hipotecada
1869	5.000	Llorenç Guitart, propietari de Riudarenes	1872. Nou préstec	Cap
1872	9.000	Llorenç Guitart, propietari de Riudarenes	1878. Pagament en efectiu	Mas Gònach
1882	12.000	Pere Madí, propietari de Sils	1891. Part del preu de venda del mas Gònach	Mas Gònach
1883	16.000	Rosa Pocell i Joan Casademunt, propietaris de Riudarenes	?	Mas Vern
?	75.000	Trinitat Cuyás i Carulla	1898. Part del preu de venda de la torre de Montcorb	Torre de Montcorb

Quadre 4. Préstecs demanats per Lluís Manel de Manresa (1869-1898).

Fonts: ACSE i RPS

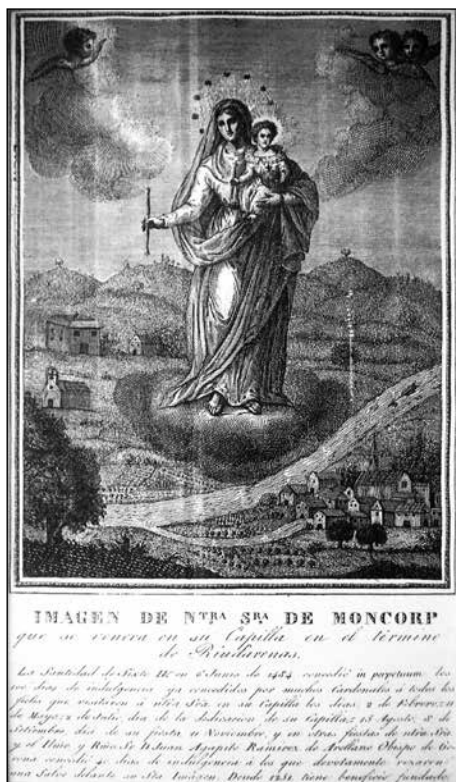
Les dates i import de les vendes del patrimoni de Riudarenes foren:

- El 1878 el mas Rechs amb el molí nou per 75.000 pessetes.⁵¹ El comprador fou Lluís Castells i Comas que, cap al 1883, al costat del molí nou, construí una fàbrica de farines. Per herència passà a Lluís Rivera i Castells i la indústria passà a anomenar-se Fàbrica de Farines Lluís Rivera, que s'acabà transformant en La Joia de la Selva, SA. També funcionà com a panifica-

50 AMR, Padró d'habitants de l'any 1894. Recerca realitzada per Miquel Gibert i Planiol.

51 RPS, finca 14 de Riudarenes, tom 174, llibre 10 de Riudarenes.

Riudarenes. Imprès de la imatge de la verge de Montcorb on es representa Riudarenes en el segle XVIII. A la dreta hi ha el nucli urbà, el rec del molí i la riera de Santa Coloma. A la part esquerra, la capella i torre de Montcorb.

Font: imprès propietat de Maria Lladó.

dora. A la dècada dels 60 i 70 del segle XX produïa uns 22.000 kg de farina diaris i era la més important de la comarca. Per herència passà a la família Batallé i, com moltes farineres gironines, acabà tancant.⁵²

- El 1882 el molí vell per 2.000 pessetes.⁵³
- El 1891 el mas Gònach per 20.000 pessetes.⁵⁴
- El 1895 el mas Vern per 50.000 pessetes.⁵⁵
- El 1898 la torre i capella de Montcorb per 187.500 pessetes.⁵⁶

52 He d'agrair a Ramon Aubertí i Pratsevall el fet de poder consultar el treball de recerca de 2n de batxillerat del curs 2002/03 d'Elisabet Iglesias i Hermoso, alumna de l'Institut de Santa Coloma de Farners, titulat *La Joia de la Selva, fàbrica de farines de Riudarenes*, en el qual aporta molta informació.

53 RPS, finca 24 de Riudarenes, tomo 174, llibre 10 de Riudarenes.

54 RPS, finca 12c de Riudarenes, tomo 37, llibre 3 de Riudarenes.

55 RPS, finca 400 de Riudarenes, tomo 563, llibre 22 de Riudarenes.

56 RPS, finca 13c de Riudarenes, tomo 37, llibre 3 de Riudarenes.

De les 3 últimes vendes, que suposen 257.500 pessetes, quasi la meitat els compradors pagaren els diners a diversos creditors de la família. De l'import rebut per Lluís Manuel de Manresa es desconeix quina quantitat destinà també a eixugar deutes.⁵⁷ Finalment la família marxà a viure a Barcelona, on Lluís Manel de Manresa i de Ribas morí el 1904. L'última finca que conservaren a Riudarenes fou la casa Manresa, que els primers decennis del segle XX fou comprada pel Sindicat Catòlic Agrícola de Riudarenes i Sils. Un cop acabada la Guerra Civil el sindicat fou liquidat i les restes de la casa Manresa foren venudes a Joan Costa i a Mateu Massaguer i Vihé.

En anar a viure a Barcelona la família Manresa habità en diversos pisos de l'Eixample, però sempre de lloguer. Lluís Manel de Manresa va tenir 10 fills i només 3 nétes. Actualment cap membre de la família no ostenta el títol de cavaller.⁵⁸

Conclusions

Aquest estudi de la família Manresa de Riudarenes, que fins al segle XVI s'anomenà Cobarsí, és un exemple d'una família d'origen pagès que anà ascendint econòmicament i socialment. El 1671 foren ennoblits i el segle XIX formà part del grup d'hisendats més benestants de la regió de Girona.

Com hem vist, el seu ascens econòmic fou degut, almenys en part, a una política matrimonial que els permeté acumular patrimoni dispers per diverses comarques gironines. El segle XIX traspasaren fronteres estatals, en casar-se amb dones franceses.

El fet d'anar a viure a la ciutat de Girona va permetre a Ramon de Manresa i d'Asprer d'ocupar diversos càrrecs polítics a l'Ajuntament de Girona entre 1800 i 1833, càrrecs que conservà sota diversos règims (borbònic, ocupació francesa, absolutista i liberal).

La segona meitat del segle XIX el patrimoni Manresa es fragmentà entre els diversos fills i el darrer hisendat d'aquesta nissaga, Lluís Manel de Manresa i de Ribas, el 1877 tornà a viure a Riudarenes fins al 1898, en què es vengué tot el patrimoni.

Bibliografia

- BORRELL I SABATER, Miquel. *Riudarenes ahir, ara i sempre. Segle XVIII*. Riudarenes: Ajuntament de Riudarenes, 2000, 95 p.
- BOSCH I PORTELL, Mònica. «La formació d'una classe dirigent: els hisendats de la regió de Girona. L'exemple del patrimoni Carles (1750-1850)». En: Rosa Congost - Lluís To

57 Altres famílies d'hisendats s'arruïnaren, cosa que originà llegendes sobre la seva desgràcia. Pel que fa als Manresa, a Riudarenes encara es comenta que s'arruïnaren perquè perderen importants quantitats de diners en el joc. Llegendes a banda, el cert és que a una minyona li pagaren el seu sou amb finques i els seus hereus encara les conserven.

58 Informació facilitada per Enric López de Manresa.

- (coord.). *Homes, masos, història. La Catalunya del nord-est (segles XI-XX)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999, p. 365-408.
- «Girona, capital d'hisendats». En: Lluís COSTA (dir.). *Història de Girona*, Girona: Ateneu d'Acció Cultural (ADAC), 2000, p. 246-260.
- CONGOST, ROSA. «Reflexions sobre la renda de la terra a la regió de Girona en l'etapa de l'Antic Règim, 1770-1840». En: Ramon GARRABOU. *Terra, treball i propietat: Classes agràries i règim senyorial als Països Catalans*. Barcelona: Editorial Crítica, 1986, p. 247-277.
- *Els propietaris i els altres*. Vic: Eumo Editorial, 1990.
- «De pagesos a hisendats: reflexions sobre l'anàlisi dels grups socials dominants. La regió de Girona (1780-1840)». *Recerques*, 35 (1998), p. 51-72.
- COROMINAS I LÓPEZ, JOAN. «Els hisendats i l'assalt al poder polític durant el trienni constitucional (1820-1823)». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 42 (2001), p. 453-468.
- GARCIA, Pere, i Pere GIFRE. *127 genealogies de Fernando Viader. La memòria dels propietaris gironins*. Girona: CCG edicions, Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, Centre de Recerca d'Història Rural de la Universitat de Girona i Consell Comarcal del Pla de l'Estany, 2004.
- GIFRE I RIBAS, Pere. *En la prehistòria dels hisendats. De senyors útils a propietaris (vegueria de Girona, 1486-1730)*. Girona: 2009. Tesi no publicada consultable a: <<http://www.tdx.cat/TDX-0921109-131833>> [Consulta: 31/07/2013].
- LAZERME DE REGNES, Philippe. *Noblesa Catalana: cavallers i burgesos honrats de Rosselló i Cerdanya*, vol. 3. [París: e. a.], 1977.
- MORALES ROCA, FRANCISCO JOSÉ. *Próceres habilitados en las Cortes del Principado de Cataluña, siglo XVII: 1599-1713*, v. 2. Madrid: Ediciones Hidalguía, 1983.
- PATXOT, Fernando. *Las glorias nacionales*, volum 6. Barcelona: Impremta Lluís Tasso, 1854.
- PUIG I OLIVER, Lluís M. de. *Girona francesa, 1812-1814: l'annexió de Catalunya a França i el domini napoleònic a Girona*. Girona: Editorial Gòthia, 1976.
- PUIGVERT I SOLÀ, Joaquim M. «Els gremis, la noblesa i el govern de la ciutat». En: Lluís COSTA (dir.). *Història de Girona*. Girona: Ateneu d'Acció Cultural (ADAC), 2000, p. 231-235.
- SAGUER I HOM, Enric (coord.). *Els últims hereus. Història oral dels propietaris rurals gironins, 1930-2000*. Barcelona: Generalitat de Catalunya - Departament de Cultura, 2005.
- TALLER D'HISTÒRIA DE MAÇANET DE LA SELVA. *El nostre poble de pagès. Maçanet de la Selva*. Maçanet de la Selva: Taller d'Història de Maçanet de la Selva, 1988.
- *Maçanet de la Selva*. Girona: Diputació de Girona, 1994. (Quaderns de la Revista de Girona, 50)

Fons consultades i abreviacions

- Arxiu Comarcal de la Cerdanya (ACCE)
 Arxiu Comarcal de la Selva (ACSE)
 Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals (ADPO)
 Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA)

Arxiu Diocesà de Girona (ADG)

Arxiu Històric de Girona (AHG)

Arxiu Històric d'Hostalric, fons Cabrera i Bas (ADM)

Arxiu Municipal de Girona (AMGi)

Arxiu Municipal de Riudarenes (AMR)

Registre de la Propietat de Santa Coloma de Farners (RPS)

